Valtion vuoden 2019 budjettiesityksen (=kuntatalousohjelman) kuntatalous- ja työllisyysvaikutukset

Reijo Vuorento, Erja Lindberg
28.9.2018

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Tiivistelmä 1/2
= osa hallituksen budjettipäätöstä

Valtion toimenpiteet vuonna 2019 – kustannustenjaon tarkistus alentaa valtionosuutta

Kokonaisuutena valtionapuihin kunnille osoitetaan ensi vuoden talousarvioesityksessä 10,5 mrd. euroa, josta laskennallisten valtionosuudet ovat 9,5 mrd. euroa. **Valtionavut vähenevät 3 prosenttia vuodesta 2018. Valtion vuoden 2019 talousarvioesitykseen sisältyvien toimenpiteiden arvioidaan yhteensä heikentävän kuntataloutta 254 milj. euroa vuoteen 2018 verrattuna.** Tästä suuri osa selittyy negatiivisella kuntien ja valtion välisellä kustannustenjaon tarkistuksella. **Valtio kohdistaa vuonna 2019 lisämäärärahaa lastensuojeluun ja lapsiperheiden kotihoitoon 15 milj. euroa ja 1 milj. euroa vanhusten kotihoitoon**. **Rintamaveteraanien kotona asumista tukeviin palveluihin osoitetaan 40 milj. euroa. Lukiokoulutuksen uudistamiseen, uuden lukiolain toimeenpanoon ja lukiokoulutuksen laadun kehittämiseen osoitetaan yli 10 milj. euroa. Varhaiskasvatuksen tasa-arvon ja osallistumisasteen edistämiseen kohdennetaan 10 milj. euroa valtionavustuksia**. Avustuksen tavoitteena on pienentää ryhmäkokoja ja palkata lisähenkilöstöä haasteellisilla alueilla toimiviin päiväkoteihin. **Kokeilua viisivuotiaiden maksuttomasta varhaiskasvatuksesta jatketaan, ja siihen kohdistetaan 5 milj. euroa.**

Tiivistelmä 2/2
= osa hallituksen budjettipäätöstä

Hallitusohjelman liitteen 6 mukaisten toimenpiteiden, joista merkittävimpiä ovat erikoissairaanhoidon alueellinen keskittäminen, omais- ja perhehoidon kehittäminen ja vanhuspalvelujen laatusuositus, toimeenpano jatkuu vuonna 2019. Näihin liittyen peruspalvelujen valtionosuuteen tehdään toimenpiteiden arvioituja säästöjä vastaavat vähennykset. Säästöjen toteutuminen riippuu kuntien ja kuntayhtymien ratkaisuista sekä mahdollisuuksista toteuttaa säästöjä aikaansaavia uudistuksia. **Valtionosuuksia alentaa 213 milj. eurolla valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus, joka tehdään vuoden 2016 tilastotietojen perusteella. Indeksikorotuksen jäädytys vähentää 91 milj. eurolla peruspalvelujen valtionosuutta ja 14 milj. eurolla opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kunnille maksettavia valtionosuuksia**. Kevään julkisen talouden suunnitelman mukaisesti kuntatalouden kannustinjärjestelmien valmistelua jatketaan**. Vuoden 2019 talousarvioesitykseen sisältyy 30 milj. euron siirto peruspalvelujen valtionosuudesta kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään.** Ensi vaiheessa avustuksia on tarkoitus myöntää kunnille ja kuntayhtymille etenkin henkilöstö- ja taloushallinnon digitalisointiin. Käyttötalouden kustannusten kannustinjärjestelmää koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskuntaan syysistuntokaudella 2018. Tätä kannustinjärjestelmää on valmisteltu maakunta- ja sote-uudistuksen jälkeisen kunnan tehtävä- ja kustannusrakenteeseen, joten se voidaan ottaa käyttöön aikaisintaan vuonna 2022.

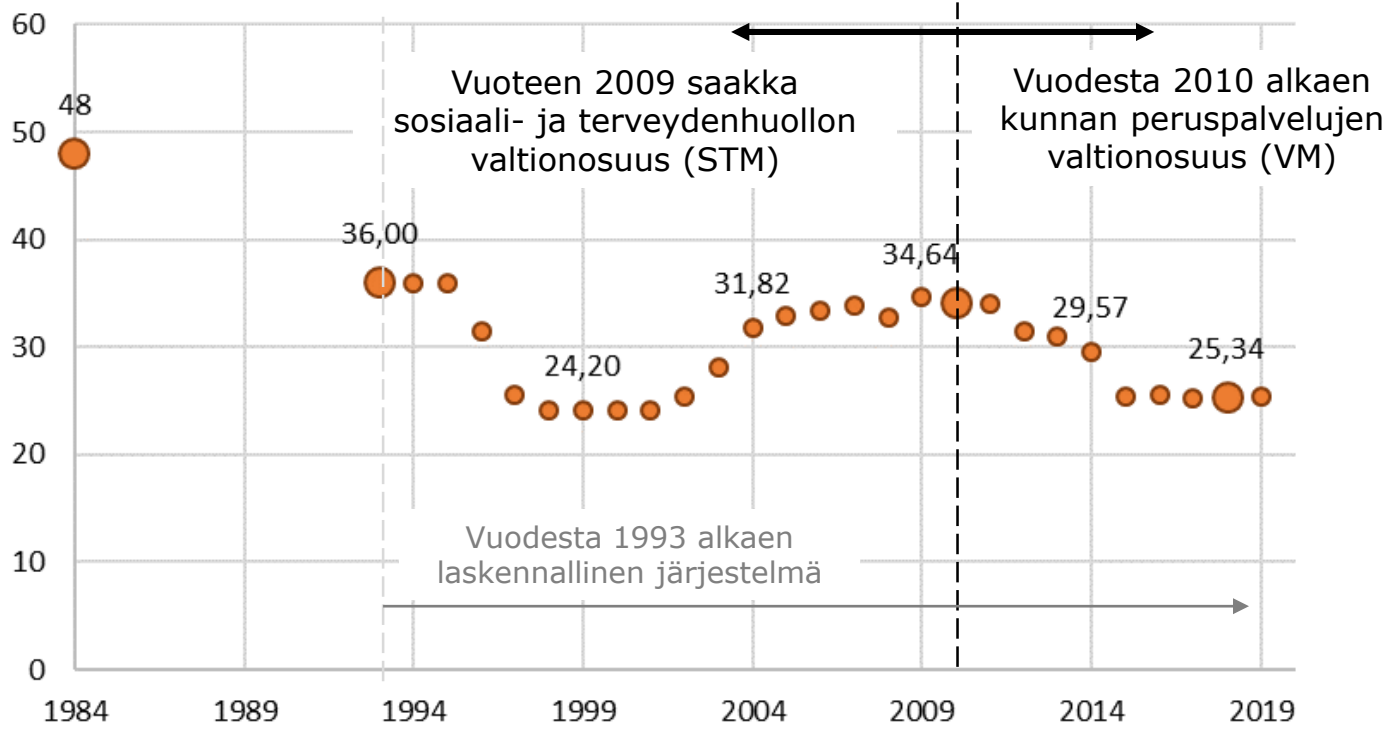
Kuntien ja kuntayhtymien valtionavut vähenevät 3 %

Kuntien ja kuntayhtymien valtionavut, milj. euroa

	2017	2018	2019	Muutos 2018-2019, %
Laskennalliset valtionosuudet	**9 539**	**9 627**	**9 538**	**-0,9 %**
VM, peruspalvelujen valtionosuus	8 606	8 577	8 491	-1,0 %
OKM	933	1 051	1 047	-0,3 %
Muut valtionavut	**1 000**	**1 199**	**965**	**-19,5 %**
Valtionavut yhteensä	**10 539**	**10 826**	**10 502**	**-3,0 %**

- Muiden valtionapujen vähentymistä selittää muun muassa maakunta- ja sote-uudistuksen valmisteluun liittyvien valtionapujen siirtyminen vuonna 2019 kuntataloudesta maakunnille sekä hallituksen kärkihankkeiden päättyminen.

Valtionosuusprosentin muutos

36,00 %
vuonna 1993

24,20 %
vuonna 2000

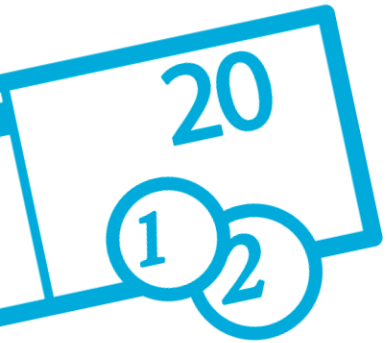
34,64 %
vuonna 2009

25,37 %
vuonna 2019
(VM 14.9.2018)

Peruspalvelujen valtionosuus vuonna 2019

- Peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 8 491 milj. euroa, joka on 86 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa.
- Valtionosuutta vähentävät muun muassa:
  - hallitusohjelman mukaiset toimet kuntien tehtävien vähentämiseksi (33 milj. euroa),
  - kilpailukykysopimukseen liittyvä valtionosuuden vähennys (29,5 milj. euroa lisävähennystä vuoden 2018 tasoon verrattuna),
  - valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus (213 milj. euroa).
- Hallitusohjelman mukaisesti peruspalvelujen valtionosuuteen ei tehdä indeksikorotusta vuodelle 2019 (säästö 91 milj. euroa).
- Kuntien valtionosuuden harkinnanvaraiseen korottamiseen on tarkoitus käyttää 10 milj. euroa.
- Kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään siirretään 30 milj. euroa.

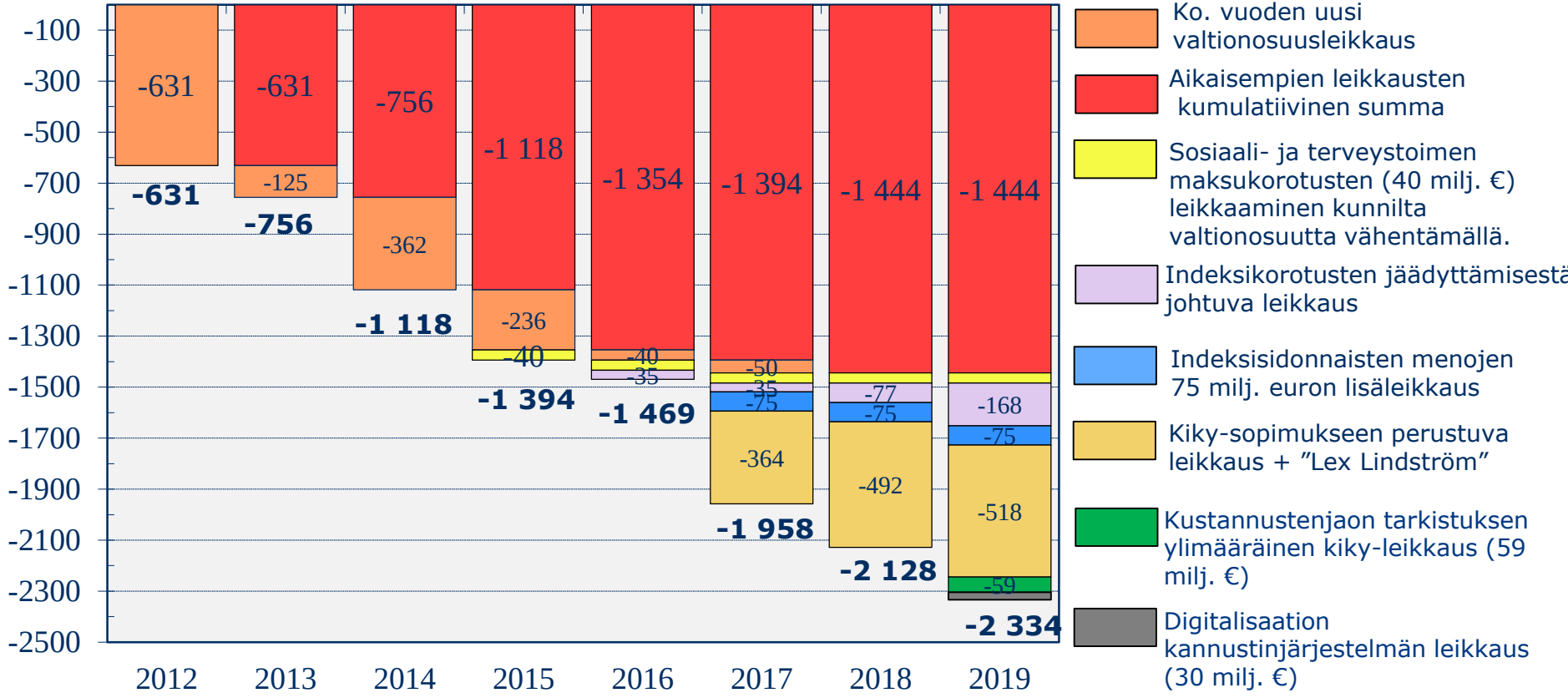
Hallitusohjelman ja kehysriihen vaikutukset kuntien talouteen

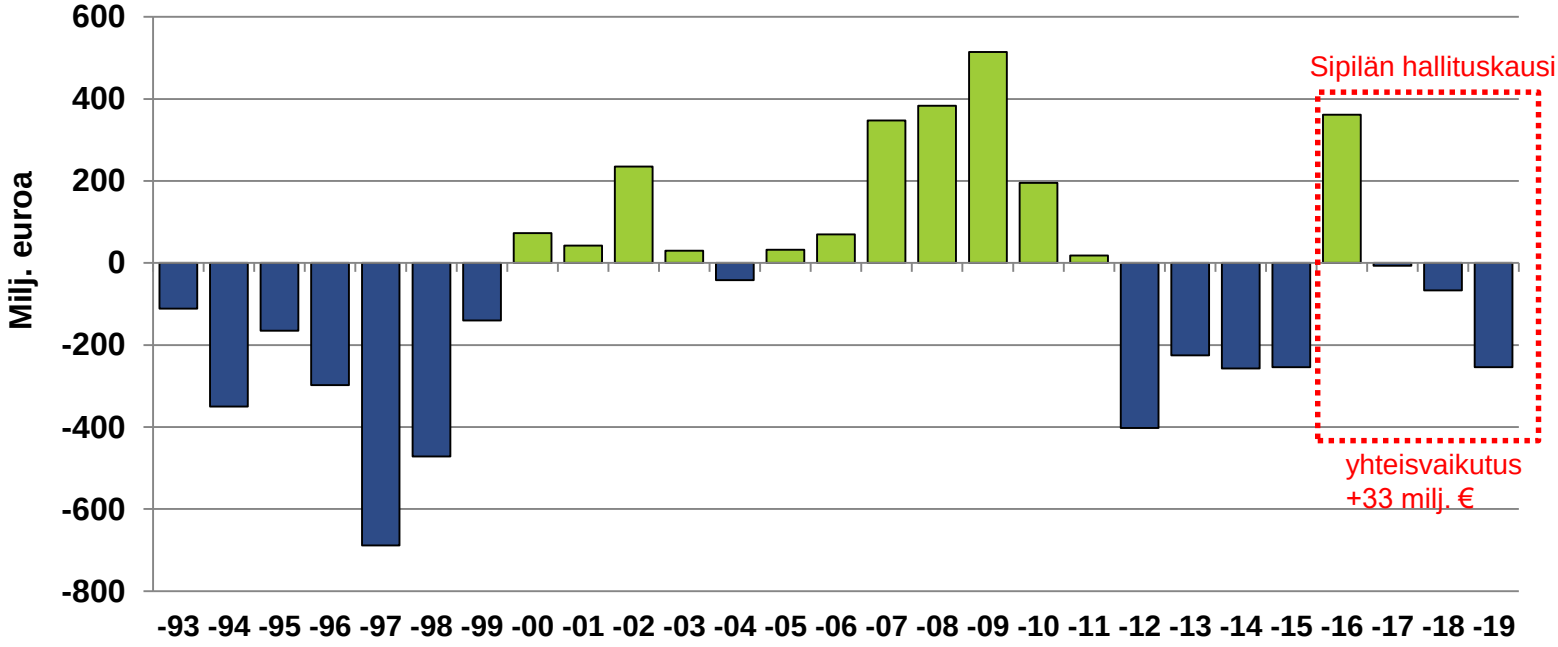
Toimenpide	Hallituksen tavoite/arvio	Kyselyn tulos
Erikoissairaan-hoidon tehostaminen	260 M€	yli 250 M€ saavuttamatta
Työajanpidennys	216 M€	noin 200 M€ saavuttamatta
Varhaiskasvatuksen asiakas-maksualenema	91 M€	Maksualeneman ja kompensaation talousvaikutus yhteensä 65 M€
Uudistuksen valmistelu-kustannukset	Ei arvioita	24 M€ Vuonna 2018 18 M€ Vuonna 2019

Tiedot perustuvat Kuntaliiton kyselyyn, johon vastasi kesä-elokuun 2018 aikana 89 kuntaa ja kuntayhtymää sekä 11 sairaanhoitopiiriä. Säästöt on arvioitu vuoden 2019 loppuun.

Vuosien 2012-2019 leikkausten vaikutus kuntien **peruspalvelujen valtionosuuteen**, milj. €

Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen

Valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus kuntatalouteen Sipilän hallituskaudella

- Sipilän hallituskaudella 2016-2019 valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen on ollut VM:n mukaan **+33 milj. €**
- Kuntaliitto kysyi kunnilta hallituksen säästölakien toteutumisesta sekä vuosina 2017 että 2018. Molemmissa kyselyissä kunnat vastasivat säästöjen jääneen murto-osaan.
- Sipilän hallituskaudella valtion toimien yhteisvaikutus kuntatalouteen on siis VM:n arviota pienempi.

Rahoitusperiaatteen toteutuminen

Kuntatalousohjelmassa rahoitusperiaatteen toteutumista arvioidaan tarkastelemalla yksittäisen kunnan poikkeamaa rahoituksellisesta tasapainosta (toiminnan ja investointien rahavirta) veroprosentiksi muunnettuna.

	Laskennallinen tuloveroprosentin korotuspaine tai alentamismahdollisuus	
Prosenttiyksikköä	**2019**	**2020**
	kuntien lukumäärä	**kuntien lukumäärä**
Korotuspaine yli 3	82	92
Korotuspaine välillä 2-3	40	37
Korotuspaine välillä 1-2	50	51
Korotuspaine välillä 0-1	54	50
Korotuspaine, yhteensä	**226**	**230**
Alentamismahdollisuus välillä 0-1	32	34
Alentamismahdollisuus välillä 1-2	24	19
Alentamismahdollisuus välillä 2-3	9	8
Alentamismahdollisuus yli 3	4	4
Alentamismahdollisuus, yhteensä	**69**	**65**
Yhteensä	**295**	**295**

Vuonna 2019 laskennallista tuloveroprosentin korotuspainetta olisi kolmella neljäsosalla kuntia ja neljäsosalla kuntia korotuspaine olisi yli 3 prosenttiyksikköä.

Poimintoja budjettiesityksestä

- Palkkatuen käyttöä **yrityksissä** lisätään. Palkkatuen maksatusten käsittelyaikoja lyhennetään ja prosessia yksinkertaistetaan. Yrityksille maksetaan palkkio, jos määräaikainen työsuhde muuttuu palkkatukijakson aikana toistaiseksi voimassa olevaksi tai yritys palkkaa työttömän palkkatuella toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen. Tarkoitukseen osoitetaan 5 milj. euroa vuonna 2019
- Hallitus on päättänyt nostaa **järjestöille** suunnatun 100 prosentin palkkatuen enimmäismäärää 4 000 henkilötyövuoteen
- Osana kasvupalvelupilotteja kehitetään yksilöllisiä **työkykyprosesseja** pitkään työttömänä olleille henkilöille, jotta he työllistyisivät
- TE-toimistoissa otetaan käyttöön **henkilöstön määräaikainen tulospalkkio**, jotta edistetään pitkään työttömänä olleiden työllistymistä. Tarkoitukseen varataan 1 milj. euroa vuonna 2019
- Hallitus päätti perustaa valtakunnallisen **työkykyohjelma**n, jonka tarkoitus on kehittää pitkäaikaistyöttömien työ- ja toimintakyvyn sekä kuntoutustarpeen yksilöllistä tunnistamista hyödyntäen asiakkaan monialaista palveluverkostoa

- Välityömarkkinoiden kehittymistä pyritään vauhdittamaan julkisten hankintojen avulla. Tässä yhteydessä selvitetään, voiko kunnille ja tuleville maakunnille asettaa **lakiin velvoitteen lisätä julkisten hankintojen työllistämisvelvoitteen käyttöä** ja vaikeasti työllistettävien palkkaamista valtiolle, kuntiin ja maakuntiin
- Työvoimapolitiikan resurssien riittävyyden turvaamiseksi jatketaan palkkatuetun työn ja starttirahan rahoittamista työttömyysturvamenoista vuodelle 2019 ja myös maakuntauudistuksen yhteydessä vuodesta 2021 eteenpäin
- Hallitus panostaa 3 milj. euroa nopeasti toteutettaviin alueellisiin **seutukaupunkien osaavan työvoiman saatavuutta tukeviin hankkeisiin**, joiden rahoitukseen myös alueen kunnat ja yritykset osaltaan sitoutuvat. Mallia otetaan ns. siltasopimuksesta
- Hallitus on päättänyt toteuttaa ikääntyneiden työttömien **kertaluonteisen eläketuen**. Tuen piiriin pääsisi halutessaan 60 vuotta täyttänyt ja viisi vuotta työttömänä ollut henkilö odottamaan siirtymistään vanhuuseläkkeelle

Tampereen seudun kokeilu

Asiakasmäärät kokeilun alkaessa **22000**.
Vastuu kaikista peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea saavista asiakkaista.

Turun seudun kokeilu

Asiakasmäärä kokeilun alkaessa **8 700.**
Vastuu kaikista alle 25-vuotiaista työnhakijoista sekä iästä riippumatta kaikista yhtäjaksoisesti 12 kk työttömänä olleista.

Kuopion seudun kokeilu

Asiakasmäärä kokeilun alkaessa **3 200**.Vastuu yhtäjaksoisesti 12 kk työttömänä olleista sekä monialaisen yhteispalvelun asiakkaista. Kuopion seudun kokeiluissa sovelletaan myös työelämäkokeilua.

Porin kokeilu

Asiakasmäärä kokeilun alkaessa **2 800**. Vastuu työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 200 päivää saaneilta sekä yhtäjaksoisesti 6 kk työttömänä olleista alle 25-vuotiaista asiakkaista. Porissa sovelletaan myös työelämäkokeilua.

Lapin kokeilu

Asiakasmäärä kokeilun alkaessa **2 800.** Vastuu yhtäjaksoisesti 12 kk työttömänä olleista asiakkaista.

Kokeiluissa on laajennettu kuntien toimivaltaa julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisessa:
Kunta vastaa kokeilun asiakaskohderyhmän palveluprosessista ja julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta

Alueellisten työllisyyskokeilujen saldo 2017-2018

10 000

työpaikkaa vaikeimmin työllistyville

11,5 milj. euroa

säästöä työmarkkinatuen kustannuksissa

Jos kokeilu saisi jatkoa:

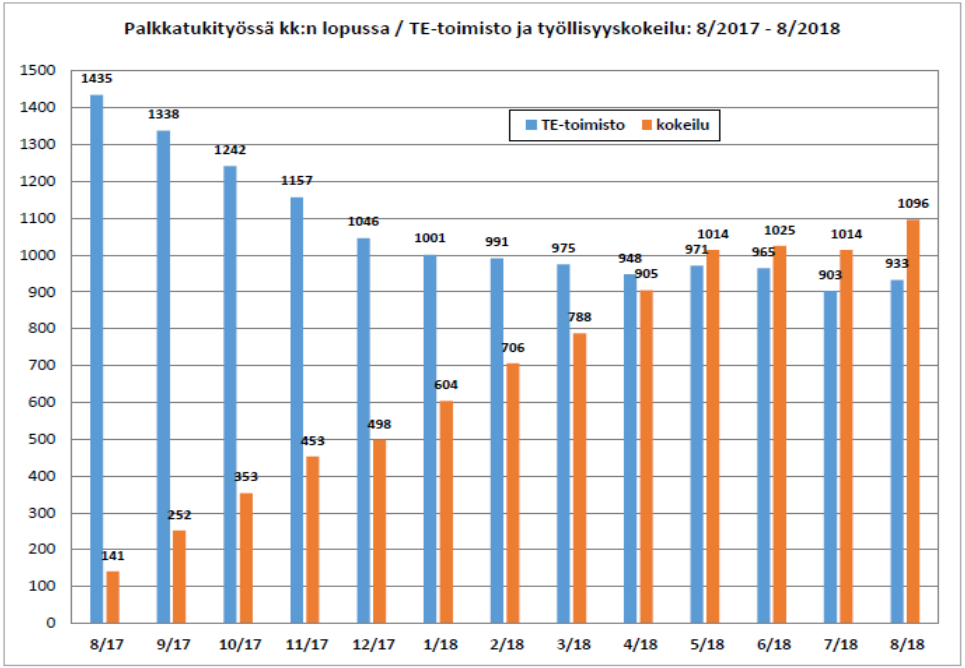
- ✓ **10 000** uutta työpaikkaa lisää
- ✓ **0 euroa** tarve saada lisärahoitusta
- ✓ **21 milj. euroa** säästöä työmarkkinatuesta vuoden 2020 loppuun
- ✓ **Kerrannaisvaikutukset** – Verotulot ylös, sosiaalimenot alas

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Palkkatukityössä yhteensä kuukauden lopussa

	TE-toimisto	kokeilu	yhteensä
8/17	1435	141	1576
9/17	1338	252	1590
10/17	1242	353	1595
11/17	1157	453	1610
12/17	1046	498	1544
1/18	1001	604	1605
2/18	991	706	1697
3/18	975	788	1763
4/18	948	905	1853
5/18	971	1014	1985
6/18	965	1025	1990
7/18	903	1014	1917
8/18	933	1096	2029
keskiarvo	1070	681	1751
	61,1	38,9	

lisätieto: Kuukauden lopun tilannekuva on täsmällisempi, koska kysymyksessä ovat eri henkilöt. Näin ollen Pirkanmaalla oli elokuun 2018 lopussa palkkatukityössä **2029** henkilöä, joka oli tarkastelujakson korkein lukema.

Hannu Antikainen 25.9.2018

Pirkanmaan TE-toimisto

lähde: TEM työnvälitystilasto / toimistoluvut

Epäselviä ja keskeneräisiä asioita

- Julkinen työvoima- ja yrityspalvelulaki/ muutosesitykset
- Kasvupalvelulaki
- Kasvupalvelun tiedonhallinta/ kuntien tiedonsaantimahdollisuudet
- Monialainen yhteispalvelu
- Kuntouttava työtoiminta
- Kuntien osarahoittama työmarkkinatukimaksu
- Työllisyyspalveluiden rahoitus

- Miten hyvät käytännöt voisi siirtää tulevaan?
- Mitkä ovat viranomaistehtäviä ja mitä kaikkea voidaan ulkoista?

- **Mitkä ovat jatkossa kuntien mahdollisuudet toimia työllisyyden edistämiseksi?**

Hallituskauden keskeiset päätökset: Työttömien aktivointi ja kannustava sosiaaliturva

- Työvoima- ja yrityspalvelujen kokoaminen kasvupalveluiksi maakuntauudistuksessa ja yksityisen palvelutuotannon lisääminen (HE 2018)
- Vaikuttavuusinvestointi (SIB) –hankkeiden käynnistäminen
- Työttömien haastattelut kolmen kuukauden välein (2017)
- Nuorten ohjaamotoiminnan vakinaistaminen (2017)
- Positiivisen rakennemuutoksen toimenpiteet, ns. Siltasopimus (2017)
- Työttömät voivat opiskella lyhytkestoisia opintoja työttömyysetuutta menettämättä (HE 2018)
- Itsensä työllistämisen helpottaminen: työttömyysetuutta voidaan maksaa 4 kk ajan yritystoimintaa aloitettaessa (2018)
- Työttömyysturvan keston lyhentäminen 500 päivästä 400 päivään (2017)
- Työttömien velvollisuutta ottaa vastaa tarjottua työtä ja osallistua palveluihin työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä on tiukennettu (2017)
- Työttömyysturvan aktiivimalli ja työllisyysmäärärahojen lisääminen työttömien palveluihin (2018); ml. lisäresursointi (2018 aikana), TE-toimistojen resursseja lisätty yli 400 tämän hallituskauden aikana
- Työttömyysetuuden käyttäminen palkkatukeen ja starttirahaan (2017-)
- Toimenpiteitä ja ehdotuksia vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistäminen ja työkyvyttömyyden ehkäiseminen
- Ulosottoon liittyviä työllistymisen kannusteita parannettu
- Perustettu työryhmä ikääntyvien työttömien työllisyyden edistämiseksi